

İSMAİL ADINDAKİ MEÇHUL BİR YAZARIN MANZUM KIRK HADİS RİSALESİ

Araştırma Makalesi

İdris Söylemez*

Makale Geliş: 07.11.2019

Makale Kabul: 22.11.2019

Öz

Türk-İslam edebiyatı nazım türlerinden biri olan kırk hadis tercümelere bu edebiyat sahası için oldukça önemlidir. Türk edebiyatı sahasında manzum kırk hadis tercümesi tarzında eser ortaya koyan şairlerden biride İsmail'dir. Manzum Kırk Hadis Tercümesi'ne ait tek nüshası Amasya Yazma Eser Kütüphanesi numara 05 Gü.8'de kayıtlıdır. Özel bir ismi bulunmayan eserin, yazılma tarihi de belli değildir. Mukaddimeye sahip olmayan eser, kırk hadisin kıta nazım şekliyle dilimize tercümesini ihtiva etmektedir. Burada ele alına hadisler arasında konu bütünlüğü bulunmamaktadır.

Hz. Peygamber'den mervî olan ancak hadis âlimleri tarafından zayıf olarak kabul edilen "Ümmetimden dinle ilgili kırk hadis ezberleyen kimseyi Allah kıyamet gününde fakihler ve âlimler arasında haşır eder." hadisinden hareketle oluşturulan kırk hadis risaleleri, Türk-İslam edebiyatı açısından oldukça önemli olan manzum türlerin başında gelmektedir.

Bu makalede, kimliği hakkında kaynaklarda bilgi bulunmayan İsmail adında bir şaire ait kimi bilgilere yer verilmiştir. Şair, bu çalışmasında aruzu Türkçeye başarılı bir şekilde tatbik etmiştir. Eserin dili ve üslubu sade ve anlaşılırdır. Bu makalede İsmail'e ait manzum kırk hadis tercümesi bütün

* Dr. Öğretim Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi, Türk İslam Edebiyatı ABD, idrissöylemez@gmail.com., ORCID: 0000-0001-9798-4453.

Atıf için; İdris Söylemez, "İsmail Adındaki Bir Yazarın Manzum Kırk Hadis Risalesi", *Yakın Doğu Üniversitesi İslam Tetkikleri Merkezi Dergisi* 5, sy. 2 (2019): 315-366, DOI: <https://doi.org/10.32955/neu.istem.2019.5.2.04>

yönleriyle tanıtılacak, tek nüsha üzerine kurulmuş olan metin ortaya konulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kırk Hadis, Türk-İslam Edebiyatı, Manzum, Hadis

The Poetic Forty Hadiths by an Anonymous Author Named İsmail

Abstract

The Translations of Fourty Hadith that are among the poetry kinds in Turkish Islamic Literature are eminent fort his field. And one of the poets having studies in the style of the translation of poetic fourty hadiths in this field is İsmail. The only transcript which belongs to poetic fourty hadith is recorded as number 05.Gü.8 in the Amasya Manuscript Library. It hasn't got a special name and its written date isn't known. Also it has no muqaddime part, but includes the translation of fourty hadith into our language in the form of stanza poetry. Finally there is no topic cohesion among the hadith addressed here.

The Fourty Hadith risalahs, which are based on the famous hadith saying "Whoever memorizes fourty hadiths related with the religion in my ummah, may Allah recollect them with scholars and canonist in the day of judgement" are the primary kinds of poetry regarding the Turkish-Islamic literature, even this hadith from St. Prophet is seen among the weak hadiths by the hadith scholars.

In this article, we have given knowledge about the fourty hadith translation which belongs to a poet about whose identity there is no information in sources. And in the last part, we have given place to the risalah.

Key Words: Fourty Hadith, Turkish-Islamic Literature, Poetic, Hadith.

GİRİŞ

Kırk hadis eserlerine ait ilk örneğin hicri II.yy. yani, miladi VIII. yüzyılın sonlarına doğru ortaya konduğu bilinmektedir. Türün ilk örneği, Arap edebiyatında mensur olarak Abdullah b. Mübarek (ö.794) tarafından

yazılmış olan “*Erba’ûn hadis*”tir.¹ Kırk hadisten meydana gelen bu eserler sosyal, kültürel, dinî ve ahlakî değerlerle alakalı hadisler ihtiva etmektedir. Zaman içerisinde kırk hadisler, mevlit, siyer, hilye ve esma-i nebî gibi İslâmî edebiyatın temel türlerinden biri olmuştur.

Türk-İslam edebiyatında kırk hadis tarzındaki eserler Arapça ve Farsçadan yapılan tercümelemlerle başlamaktadır.² Bu alanda Türk şairlerini ve âlimlerini derinden etkileyen iki önemli eser bulunmaktadır. Birincisi İmam Nevevî’nin (ö. 676/1277) mensur olarak yazdığı eseri “*Erba’ûn*”dur.³ Bu eserin başta Arapça olmak üzere Farsça ve Türkçe oldukça fazla tercüme ve şerhi bulunmaktadır. Bu alanda Türk şairleri derinden etkilemiş olan ikinci eser ise Molla Câmî’nin (ö.898/1492) kaleme aldığı “*Çihl Hadis*” eseridir.⁴ XV. yüzyıldan itibaren Türk şairlerini derinden etkilemiş olan eserin, Ali Şîr Nevâî, Rıhletî, Fuzûlî, Nâbî, Zühdî, Selimoğlu gibi Türk edebiyatı sahasında birçok şair tarafından Türkçeye manzum olarak tercüme edildiğini görmek mümkündür.⁵ Böylece XV. yüzyıldan XX. yüzyıla kadar, on civarında tercümesinin varlığı bu eserin ne denli önemli olduğunu bize göstermektedir. Bu iki önemli eserin yanı sıra Türk edebiyatı sahasında yazılmış kırk hadis tercümelemlerini etkileyen başka eserlerden de bahsetmek mümkündür. Hazînî’nin eseri Arapça

¹ Abdülkadir Karahan, “Kırk Hadis”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25: 470. / M. Yaşar Kandemir, “Kırk Hadis”, Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi (Ankara: TDV Yayınları, 2002), 25: 470.

² Âlim Yıldız, “Sirâcî’nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi”, *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 25/1 (2011): 128.

³ Karahan, *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama Tercüme ve Şerhleri*, 18-25.

⁴ Karahan, *age*, 141.

⁵ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Sevgi, *Molla Câmî’nin Erba’ûn’i Manzum Türkçe Tercümelemleri*, 1-25/ İdris Söylemez, *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler* (Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2017), 20-100.

mensur olarak yazılmış olan Muhammed b. Ebî Bekr el-Uşfûrî'ye (ö.?) ait “*Hadis-i Erba'in*” eserinin Türkçeye manzum olarak çevrilmesinden ibaretken,⁶ İranlı edip Hüseyin Vaiz Kaşifi (ö.1504-1505) tarafından Farsça olarak kaleme alınan eser de Kadrî tarafından “*Tuhfe-i Atabe-i Aliyye*” adıyla manzum-mensur, yine aynı eser Abdurrahman Hibrî tarafından “*Riyâzü'l-Ârifîn fî-Ehâdisi'l-Erba'in*” adıyla mensur olarak Türkçeye çevrilmiştir.⁷ Türk-İslam edebiyatı sahasında XIV. yüzyıldan günümüze kadar mensur, mensur-manzum veya manzum hâlde telif, şerh veya tercüme yoluyla oluşturulan⁸ bu türün ilk örneği Mahmut b. Ali'nin (759/1358) mensur olarak kaleme aldığı “*Nehcü'l Ferâdis*”tir.⁹ Türk edebiyatı sahasında kırk hadis türünde yazılmış yüzlerce eserden 76 kadarı manzum, geri kalanı ise mensurdur.¹⁰ Yapılan çalışmalar göstermektedir ki Türk edebiyatı sahasında diğer edebiyat sahalarına nazaran daha çok manzum kırk hadis metni ortaya konulmuştur.¹¹ Türk-İslam edebiyatında bu tür eserler, mesnevi nazım şekli (Hazîni XVI.yüzyıl)¹² kıta nazım şekli

⁶ İsmail Avcı, *Hazîni'nin Manzum Şerh-i Hadis-i Erba'in Tercümesi* (Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, 2007), 46.

⁷ Sadık Yazar, *Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği* (Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011) 734.

⁸ Kamil Ali Gıynaş, “Hilâlî'nin Manzum Hadis Tercümesi”, *Turkish Studies*, (Winter 2012): 1133.

⁹ Mahmud b. Ali, *Nehcü'l-Ferâdis*, Haz, Hamza Zülfikar, Semih Tezcan, (Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları,2014).

¹⁰ Söylemez, *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler*,141-325.

¹¹ Söylemez, *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler*,1-325.

¹² Avcı, *Hazîninin Manzum Şerh-i Hadis-i Erba'in Tercümesi*, 46.

(Nâbî ö.1712)¹³ ve beyit nazım şekli (Muhyî ö.?)¹⁴ ile kaleme alınmıştır.¹⁵

Bu eserlerin tamamının yazılımda etkili olan durum, aşağıda verdiğimiz ve Hz. Peygamber'den rivayet edilen hadisin verdiği müjdeye nail olma isteğidir: *من حفظ: Óalâ ümmeti erbaÓine hádiŝen min emri dînihâ beÓaŝehu'llâhu fi-zümreti'l-fuķehâói ve'l-Óulemâói.*"¹⁶ Kırk hadislerin toplanmasında şüphesiz yukarıda zikredilen hadis dışında başka etmenlerin de rol oynadığını söylemek mümkündür. Peygamber'in şefaatine nail olma isteği, hayır dua alma, cehennemden korunma, hayırla ve rahmetle anılma, daha önce kırk hadis yazanlara benzeme, dost ve talebe ricasını yerine getirme, devlet yöneticisine yakın olma isteği kırk hadis yazma nedenleri olarak görülebilir.¹⁷

Türk-İslam edebiyatı sahasında manzum olarak XV. yüzyılda bir eser, XVI. yüzyılda yirmi bir eser, XVII. yüzyılda sekiz eser, XVIII. yüzyılda on eser, XIX. yüzyılda iki eser, XX. yüzyılda üç eser, XXI. yüzyılda bu türden iki eserin ortaya konduğu bilinmektedir. Bunların dışında kırk hadis türünde yazılmış olup yüzyılları veya müellifleri tespit edilememiş olan on dokuz eser bulunmaktadır.¹⁸ Eserleri telif edenler, eserlerinde yer verdikleri metinleri kısa ve kolay ezberlenenlerden seçtikleri gibi, dil ve üslup olarak da kolay anlaşılabilir olanlarından

¹³ Seyfullah Korkmaz, *Şâir Nâbî'nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi*, (İstanbul: Sefine Yayınları, 2001)

¹⁴ Mehmed Özdemir, "Muhyî'nin Manzum Hadis-i Erbaîn Tercümesi", *Littera Turca, Journal of Turkish Language and Literature*, 2/1(2016).

¹⁵ İdris Söylemez, "Müellifi Bilinmeyen Manzum Bir Kırk Hadis", *Asos Jurnal, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Yıl: 6, Sayı: 70, Mayıs 2018, 186.

¹⁶ "Ümmetimden her kim dinin emirlerine dair kırk hadis ezberinde bulundursa Allahu teâlâ onu fakihler ve âlimler zümresi arasında haşreder." el-Aclûnî, "Keşfü'l-Hafâ", Mektebetü't-Türâsu'l-İslamî, Halep, tarihsiz., II, s. 340, hadis no: 2465.

¹⁷ Söylemez, *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler*, 2-7.

¹⁸ Söylemez, *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler*, 286-323.

seçmişlerdir. XV. yüzyıldan günümüze kırk hadis yazma kültürü zayıflasa da manzum hadis geleneğinin günümüze kadar devam ettiğini söylemek mümkündür.¹⁹

1. Eserin Müellifi Hakkında

Şairin kimliği hakkında eserde herhangi bir bilgi yer almamaktadır. Yine eserin yer aldığı mecmuada şairle ilgili herhangi bir kayda rastlanmamıştır. Amasya Yazma eser Kütüphanesindeki 05 Gü 8 numarada yer alan mecmuada başlığı bulunmayan kırk hadisin İsmail isimli bir şaire ait olduğu risalenin sonunda bulunan bir rubaide şu şekilde dile getirilmektedir.

Çil hadîse çü tercümân oldu
Tercüme kıldı haste İsmâ'îl
Haşrede şürbet-i şefâ' atden
Bir şifâ ister ez-şifâ-yı celîl (vr.46b)

Burada var olan bilginin dışında İsmail'in kimliği ya da şahsiyetiyle alakalı başka bir kayda yer verilmemiştir. Araştırmamız sonucunda eserini tanıttığımız İsmail'in kimliği ile alakalı yol gösterici bir bilgiye ulaşamadık. Edebiyata dair kaynaklarda (Tezkirelerde, biyografik eserlerde) yer alan İsmail mahlaslı şairlere de rastlanılmamış olmakla birlikte Türk edebiyatında İsmail isimli kırk yedi şair tespit edilmiştir.²⁰ Bununla birlikte İsmail isimli şairlere ait

¹⁹ Necla Hacıoğlu, "Osmanlı Döneminde Neşredilmiş Türkçe Hadis Eserleri Üzerine" *Hadis Tetkikleri Dergisi Journal Of Hadith Studies* XIV/1,(2016):99-115.

²⁰ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Mihrican Odabaşı, *Tuhfe-i Nâilî Metin ve muhteva 1. cilt s.234-467*, (*Yüksek Lisans Tezi*, Cumhuriyet Üniversitesi,2009).63, 82, 140, 141, 153, 196, 208, 213, 221, 236, 270, 307, 382/ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Fatma Özdemir, *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva 2.cilt s.468-734*, (*Yüksek Lisans Tezi*, Cumhuriyet Üniversitesi,).118, 135, 208, 269, 300, 309, 322, 383, 512, 607/ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Hava Kocaaslan, *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva 1. cilt*

eserlerin incelemesi sırasında manzum Kırk Hadis tercümesinin varlığına dair bir işaret veya ize de rastlanılmamıştır. Bu kabil kaynak eserlerde bu çalışmalarla alakalı olarak bilgiye yer verilmemiş olmasının, elbette şu sebeplerden dolayı olabileceği muhtemeldir. Dinî bir eser olması dolayısıyla edebî sahada çok fazla revaç bulmaması, bilinmeyen bir eser olması, söz konusu eserin dönemin koşulları içerisinde bilinmeyen ve böylece kaynaklarda yer almayan bir başka İsmail tarafından kaleme alınmış olmasıdır. Kaynaklarda ismi geçen bu şairlerden herhangi birinin kırk hadis türünde bir eser yazdığına dair bir bilgi yer almamaktadır. Bu nedenden ötürü bu kırk hadis risalesinin müellifinin yukarıda isimleri zikredilen şairlerden hangisi olduğuna dair kesin bir şey söylemek şimdilik mümkün değildir. Söz konusu edebî kaynaklarda yukarıda adını zikrettiğimiz İsmail isimli başka şairlerin de olabileceği unutulmamalıdır. Bununla birlikte yukarıda ismi geçen şairlerden sadece İsmail Belîğ'e ait beyit nazım şekliyle oluşturulmuş bir manzum yüz hadis bulunmaktadır.²¹

2. Manzum Kırk Hadis

Ele alıp incelediğimiz kırk hadis tercümesinin, tespit edilebilen tek nüshası Amasya Yazma eser Kütüphanesindeki 05 Gü.8 numaralı mecmuanın 16 b-27a varakları arasındadır. Mecmuanın baş tarafında kime ait olduğunu tespit edemediğimiz Farsça yazılmış bir kırk hadis risalesi mevcuttur. Bu risalenin akabinde İsmail'e ait olduğu ifade

s.1-233,,(Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2009) s. 108, 164, 184, 208, 211, 213, 283, 324, 325, 326, 327, 329, 333/ Ayrıntılı bilgi için bakınız. Osman Zahit Şener, *Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhtevâ II. cilt s. 1000-1263*,(Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2013) s.119, 135, 152, 198, 347, 374, 549, 553, 592.

²¹ Ayrıntılı bilgi için Bkz. Öztoprak, *Klâsik Türk Edebiyatında Manzum Yüz Hadisler*, 80-92.

edilen ve içinde Visâli'nin manzum yüz hadisinden de tercümele ihtiva eden bir kırk hadis risalesi vardır. Bu çalışmanın hemen sonrasında yine müellifi bilinmeyen bir kırk hadis risalesi yer almaktadır. Risalenin içinde yer aldığı mecmua, kenarları kahverengi meşin bir cilt ile kaplı olup, kapakları kâğıt kaplı bir cildin içerisinde mevcuttur. Başlıklar ve hadisler surh (kırmızı) mürekkeple yazılmışken tercümele siyah mürekkeple kaleme alınmıştır. Risalenin yazılı olduğu sayfaların tamamı cetvellidir. Her bir sayfada 19 satır bulunmaktadır. Risalenin sonunda istinsah kaydı yer almamaktadır. Aruzun “*Fe'ilâtün mefâ'ilün fe'ilün*” kalıbıyla ve kıt'a nazım şekliyle yazılan bu tercüme, kendi içerisinde dört ana kısımdan meydana gelmektedir. Tercümede şair önce tercümesini verdiği hadislerin Arapçasını, akabinde de bunların Farsça ve Türkçe çevirilerine yer vermiştir. Tercümede 1, 2, 3, 4, 12, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 27, 30, 33, 34, 36,37.38. ve 39. hadislerde Visâli-i Kütahyavî'ye ait “*Gül-i sad-berg*” adlı manzum yüz hadis adlı risaleden seçtiği örneklere yer vermiştir.²² Risalenin, 5, 6, 7, 8, 9, 11, 13, 17, 22, 26, 28, 29, 31, 32, 35 ve 40. hadislerinde şair, hadis metnini iki kıta ile tercüme etme yoluna gitmiştir. Yine risalede 1, 2, 3, 7, 8, 15, 31, 33 ve 38. hadislerde aynı zamanda “Şeyhü'l-Ma'ûrûf veya meşhûr” olarak isimlendirdiği İranlı âlim ve şair, Şeyh Sadî-i Şirazî'nin bazı kıtalarının yer aldığını görmekteyiz. Risalenin son hadisinin tercümesinde İranlı âlim Molla Abdurrahman Câmî'den alınmış bir kıta bulunmaktadır.

²² Ayrıntılı bilgi için Bkz. Öztoprak, *Klasik Türk Edebiyatında Manzum Yüz Hadisler*, 74-80.

Şair eserinde, kardeşlik, Allah rızası, Müslüman, yaşlılık, şükretmek, merhamet, dünya, mü'min, söz vermek, sır, istişare, müsamaha, borç, kanaat, iyilik, sabah uykusu, mutluluk, duyduğunu söylemek, ölüm, insanın iyisi, nezaket, hediye, iyilik, güzellik, zenginlik, öfkesine sahip olmak, tedbir, ilim, sadaka, şaka, anne hakkı, komşu hakkı, temizlik; paraya tamah, kötü huy, cimrilik, dil belası, nazar, boş şey, gibi farklı konulara yer vermektedir. Bununla birlikte şair tarafından derlenen ve tercümesi yapılan hadislerin bir kısmının sahih kaynaklarda yer almadığı görülmektedir. Halk arasında muteber olarak kabul edilen kimi eserlerde yer alan bu hadisler, hadisle ilgili yapılan çalışmalarda kelam-ı kibar olarak kaydedilmektedir. Eserin on üçüncü hadisi olarak ele alınan "*Men hamele arba'üne hadîsen ketebe'llâhu fakîhen Ôâlimen*"²³ ifadesi aslında bu eserin yazılma nedeni olarak kaynaklarda zikredilmektedir.

Eserin sonunda şair "KıtÔa-i Mevlanâ Câmî" başlıklı bir bölüme yer vermekte bununla beraber kaynak üzerinde yapılan araştırma göstermiştir ki, şairin eserinde yer verdiği kırk hadisten sadece üç tanesi Câmî'nin "Çihl Hadis"i ile ortaktır: "Müslüman elinden ve dilinden Müslümanın emin olduğu kişidir", "Hayrı güzel yüzlülerden dileyiniz." ve "Sabah uykusu rızka engeldir." Son hadisin aynı zamanda Farsça kısmı da Câmî'nin "Çihl Hadis"inden alıntıdır. Şair bu kıtayı başarılı bir tercüme ile eserine aktarmıştır.

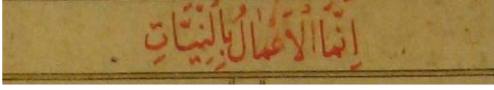
Bu kabil eserlerin yazılmasındaki amaç sanatkârlık becerilerini ortaya koymaktan ziyade ele alınan konuları toplumun birbirinden

23 Kim ki kırk hadis derlerse (toplarsa) Allah onu âlimler ve fakihlerden eyler. el-Münavi, Muhammed Abdurrauf Muhammed, " Feyzu'l-Kadir", Beyrut: Daru'l-Marifet Yayınları, [t.y.] Beyrut/Lübnan, 6/119.

farklı kesimlerine ulaştırmaktır. Bu sebeptendir ki şair bu eserde anlaşılır bir dil ve üslup kullanmıştır. Aksi takdirde bu eserin halka ulaşması ve yine halk tarafından anlaşılması mümkün olamayacaktır. Tercüme yaparken dile hâkim olması ve üslubundaki canlılık şairin tercümelerinin şiir dili itibariyle başarılı olduğunu söylememize imkân vermektedir. Şair, anlamı birebir yansıtmak yerine mefhumu ifade etmeye çabalamıştır. Kütüphanelerde başka nüshasının bulunmuyor olması, bu risalenin halk tarafından bilinmediğini ve tanınmadığını bize göstermektedir. Metin kime ait olduğu bilinmeyen Farsça bir kırk hadisin Türkçe tercümesidir. Söz konusu makalenin sonunda orijinal metne yer verilmiştir.

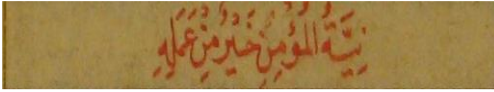
3. Metin

1. ²⁴

Aşıl a^ç māl hayr niyyetdür
Niyetün yaḥşi olsun ey mihmen
Niyet olmazsa bir ^ç amelde yaḥîn
Olur ol maşlaḥat hebā vü heder

2. ²⁵

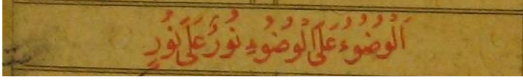
Mü^ʾminün yaḥşi niyyeti ey dost
^ç Amelinden yeg ola didi resül

²⁴ Ameller niyetlere göredir. İbn Mâce, *es-Sünen*, c.1, s.15. (Bu ve bundan sonraki hadislerin kaynakları için Şamile adlı programdan istifade edilmiştir.)

²⁵ Müminin niyeti amellerinden (eylemlerinden) daha hayırlıdır. Ebû Bekr Ahmed b. el-Hüseyn b. Alî el-Beyhakî, *Şuʿabü'l-İmân*, c.9, s. 176.

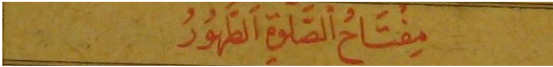
Niyetüñ yaḥşi olsa ey mü 'min
Olur iḥsān 'amel gibi maḳbūl

3. ²⁶

Ger vuzū eyleseñ vuzū üzre
Vaşfını diñle nicedür mestūr
Zāhir u bāṭın ārī olmaḳdur
Ol vuzū ki ola nūr-ber-ser-i nūr

4. ²⁷

Terk-i dünyā ṭahāret-i küldür
Çirk-i dünyāyı eyle tenden dūr
Pāk özrine açıla bāb-ı şalāt
Ki namāzuñ kilidi oldı ṭuhūr

5. ²⁸

Her ki Qur'anı yād ṭutdı tamâm
Eyle şanma ki ehl-i Qur'āndur
Ehl-i Qur'ān o kimsedür yaḳīn
Ki şināsā-yı sırr-ı Qur'āndur

Ehl-i Haḳ ol sevāhil-i Qur'ānı
Ehl-i Qur'ānı çün sever Allāh

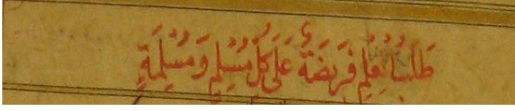
²⁶ Abdestliken alınan abdest nur üstüne nurdur. Yani daha hayırlıdır. İbnü'l-Esîr Mübârek b. Muhammed, Câmiu'l-Usûl Li-Ehâdisi'r-Resûl, c.7, s. 174.

²⁷ Namazın başlangıcı temizliktir, İbn Mâce, *es-Sünen*, c.1, s. 183.

²⁸ Kur'an ehli olanlar Allah'ın has kullarıdır. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, c.19, s. 296.

Ḥaş kul Ḥaḫḫa ehl-i Ḳur'āndur
Diyü buyurdı bil Resülü'llāh

6. ²⁹

‘ İlme terğib idüp dir ol sulṭān
Buyruğını ṭutanlara şābāş
Müslim u Müslimeye farz durur
‘ İlm-i dīn oқыa gör ey ḳardaş

Ṭaleb-i ‘ilmi farz ḳıldı ele
‘ Avret u er olan Müselmān
‘ İlmden kim ki olsa bī-behre
Şayma gel ādem iseñ insāne

7. ³⁰

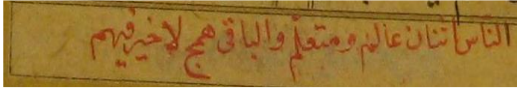

Ṭaleb-i ‘ilm vācib oldı saña
Gerçi varsañ daḫi be-‘ arşa ’i Çin
İtdi te’kīd k’olasın ‘ālim
Ḳoyasın küfri ṭutasın reh-i dīn

Rehber-i ḫaḫdur ehl-i ‘ilm u ḫilm
Çin ilindeyse bunları bulagör
Farzdur ‘ilm-i dīn ṭaleb ḳılmak
Dürüşüp ‘ilme Rabbüñi bilegör

²⁹ İlim talebinde bulunmak her Müslüman erkek ve kadına farzdır. İbn Mâce, *es-Sünen*, c.1, s.151.

³⁰ İlmî Çin’de dahi olsa onu elde etmeye çalışınız. Ebû Bekr Ahmed b. Amr b. Abdilhâlik el-Bezzâr, *el-Müsned*, c.1. s. 164.

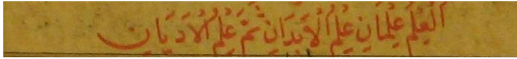
8. ³¹

İkidür âdemî be-ğavl-i Nebî
 ‘ Ālim-i kâmil ile t̄alib-i ‘ ilm
 Sâbıķı mişl-i ħer-megesdürler
 ‘ Ārî ez-ħayr-i ‘ ilm ü bereket-i ħilm

32

Müte‘ allim birisi ‘ âlimdür
 İkidür ma‘ nide hemîn insân
 Bu ikiden olanları ħâric
 Yoķ yerine şayupdurur sulţân

9. ³³

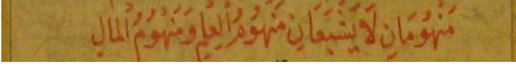
‘ Ulemāya dü ħişşe kıldı resûl
 Yarısı tıbb u yarısı dîndür
 Nitekim olmasa şaĥîĥ beden
 Dîne irer ħalel bu ta‘ yîndür

Şâh-ı kevneyn şâĥib-i levlāk
 Eyledi ‘ ilmi iki taķsîm
 ‘ İlm-i ebdānı ‘ ilm-i dîn üzre
 Ĥikmetin ańla eyledi taķdîm

³¹ İnsanlardan iki zümre kıymetlidir: Âlimler ve öğrenciler geriye kalanlar ise ahmaklar güruhundan ibarettir. Süleymân b. Ahmed b. Eyyûb et-Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-evsaf*, c.7, s. 307.

³² Bu mısra vezne uymamaktadır. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

³³ İlimler, beden ilmi ve din ilimlerinden meydana gelir. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

10. ³⁴

İki ac var cihānda peyveste
Kim olar doymaz ey ḥamīde-ḥiṣāl
Biri acdur ḥuṣūl-i ‘ilm için
Biri acdur hemīşe ez pey-māl

Naql idüpdür bize eṣaḥḥ rüvāt
Ki buyurdı Ḥabīb-i nīk ḥiṣāl
Ṭoymaz ‘ālemde dāyimā olur ac
Ṭālib-i ‘ilm olanla ṭālib-i māl

11. ³⁵

‘Ālimüñ faḍli ‘ābide ey dost
Ol ḳadar artuğ ola ümmetden
Nice kim artuğ ise faḍl-i Nebī
Bir kemīne kiṣiye ümmetden

Didi ṣāh-ı Resūl Ḥabīb-i Ḥudā
‘Ālimüñ ‘ābid üzre faḍli hemān
Ümmetimden ḳa‘ ifi üzre benüm
Faḍlime beñzeyüpdür itme gümān

12. ³⁶

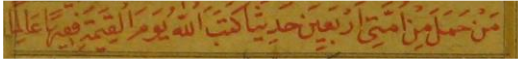
³⁴ İki açgözlü olan var ki asla doymaz, mala haris olan ile ilme haris olanlar. Beyhakī, *Şu‘abü’l-îmān*, c.12, s. 497.

³⁵ Ālimin abide üstünlüğü, Nebinin ümmetinden üstün olması gibidir. et-Taberânî, *el-Mu‘cemü’l-Kebîr*, c.8, s. 233.

³⁶ Amellerin en hayırlısı Allah için sevmek ve Allah için düşmanlık etmektir. Ebu Dâvûd, *es-Sünen*, c.7, s.9.

Bil yaķın oldur afđal-i a‘ māl
 K’idesin dostluđ berā-yı Ĥudā
 Yine hem dūşmen olasın aña kim
 İtmeye tã‘ at-i Ĥudā aşlā

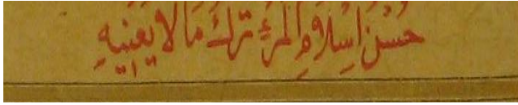
13. ³⁷

Kim ki ol kırık hadîşi ögrense
 Ez eĥādîş-i seyyid-i ‘ ālem
 Yazıla der şaĥîfe-i ‘ ulemā
 Ādı bî-şübhe ez-benī ādem

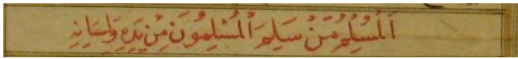
Hıfz iden kırık hadîşi ey mü ’min
 Merd u zen ümmet-i Muĥammedden
 ‘ Ulemā defterinde yazar adın
 Fehm kııl nuţķ-ı pāk-ı Aĥmedden

14. ³⁸

Oldur İslām ĥüsn-i ādemde
 K’ide beyhüde işleri metrük
 Eyisin tuta yatlusını kıoya
 İde iĥsānılan cihānda sülük

15. ³⁹

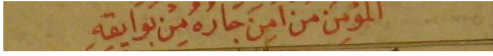
³⁷ Kim ki kırık hadis ezberlerse (kimin ezberinde kırık hadis bulunursa) Allah onu kıyamet günü âlimler ve fakihlerden eyler. Beyhakî, *Şu‘abü’l-îmân*, c.3, s.239.

³⁸ Kişinin kendisini ilgilendirmeyen şeyleri terk etmesi İslam’ın güzelliğindedir. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, c.3, s.256

³⁹ Müslüman diğer bir Müslümanın (kişinin) elinden ve dilinden emin olduğu kimsedir. Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, c.11, s.28.

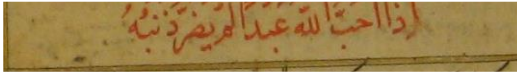
Şanma kim her şehâdet şūveri
 Bî ma' āni delîl-i îmândur
 Sâlim olsa eliyle dilinden
 Halk onuñ bil kim ol Müselmândur

16. ⁴⁰

Şanma mü'min anı ki cevr eyler
 Mü'mine ol kişiyi bil zâlim
 Mü'min ol kimsedir ki çoñşuları
 Zaħmetinden anuñ ola sâlim

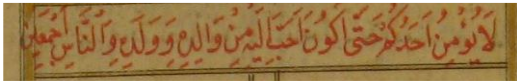
17. ⁴¹

Bende-i dost tutsa hilâfı
 Hiç günâh ol kula ziyân itmez
 Hâlika olsa bir beşer maħbûb
 Her ne isterse ğayr-ı ez-ân itmez

Bir kұлuna muħabbetitse îlâh
 Ne günâh işlese olur ma' zûr
 Buyruĝın tütanı sever Allâh
 Emrini şayan olmasun maĝrûr

18. ⁴²

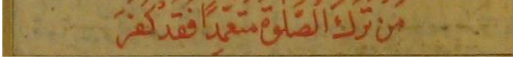
⁴⁰ Mü'min komşusunun kendisinin eziyetinden emin olduğu kişidir. Ahmed b. Hanbel, el-*Musned*, c.6, s. 189.

⁴¹ Allah bir kulu severse, o kişiye işlediği günahları zarar vermez. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁴² Hz. Peygamberi, annesinden, evladından ve bütün insanlardan daha fazla sevmezse iman etmiş sayılmaz. Ahmed b. Hanbel, el-*Musned*, c.20, s.202.

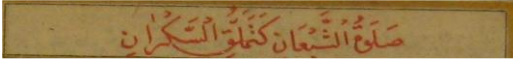
Sizden ol kimse mü'min olmaz kim
 Sevmeyeyiñ Resûl-i a' lādan
 Ya' ni kim vālideyle oğlundan
 Cümle halk u metā' -ı dünyādan

19. ⁴³

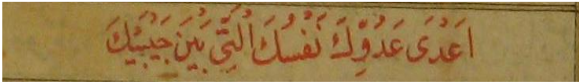
Şıdķ ile var namāza cehd eyle
 K' olmaya küfr nāgehān zāhir
 Kim ki aşd ile ıldı terk-i namāz
 Muştafā avlidür olur kāfir

20. ⁴⁴

Toķ arın tād ate şafā virmez
 Toķ arın albini mu' allaķ ide
 Oña benzer namāzı toķ kişinün
 Kim ola ser-hôş(a) temellük ide⁴⁵

21. ⁴⁶

Nefsdan şa' b düşmenün yokdur
 Ki yatupdur hemişe yanuñda

⁴³ Kim ki bilerek ve isteyerek namazı terk ederse kâfir olur. et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evaşaf*, c.3, s. 343.

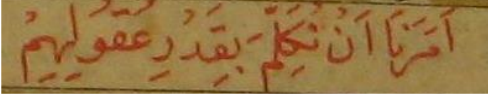
⁴⁴ Karnı tok kişinin duası, sarhoşun dalkavukluğuna benzer. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁴⁵ Metinde “Kim ola ser-hoş temellük ide” şeklinde iken. Vezin gereği düzeltilmiştir.

⁴⁶ Nefsinden daha kötü düşmanın bulunmamaktadır. Öyle ki o da seninledir. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

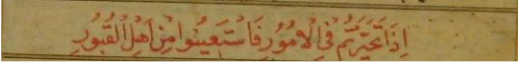
Andan artuğ nice olur düşmen
Ki nihāndur miyān-ı cānuñda

22. ⁴⁷

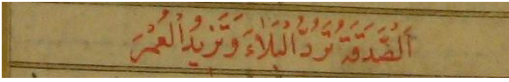
Herkesüñ hāline göre söyle
İsteseñ sözde hādiş olmaya sırr
Andan emr itdi kādır ü kayyüm
Söylene söz be-ğadr-i ‘ aql-i beşer

23. ⁴⁸

Her ne işde ki kalasın hayrān
K’olmaya fehmi hayr u şerr umūr
Var mekābirlere ziyāret kııl
İsti‘ānet dile ez ehl-i kubbūr

24. ⁴⁹

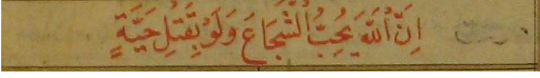

Şadağa her belāyı red eyler
Hem olur halk bil ki şād andan
Mālik olmaz şadağadan nāqış
LİK ‘ ömrüñ olur ziyād andan

⁴⁷ İnsanlara anladıklarını anlatmakla emredildim. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

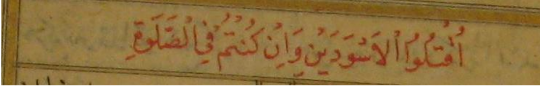
⁴⁸ İşleriniz hususunda şaşırırsanız kabirdekilerden yardım isteyiniz. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁴⁹ Sadaka belayı insandan uzaklaştırır, ömrü de uzun kılar. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

25. ⁵⁰

Sever ized şucā^c olan beşeri
Gerçi қatl ider olsa bir mārı
Ḥaқ kimi sevse cümle hālinden
Eyler ol ^c abde lütfilen yāri

Şüphesiz Ḥaқ secī^c olanı sever
Öldürirse egerçi bir mārı
Mār-ı hışmı helāk kılmaz iseñ
Gejdüm nefsi қatl қıl bāri

26. ⁵¹

Öldirüñ bu iki қaraları siz
Olsañız gerçi der miyān-ı namāz
Ḥışm u şehvedür ol ger ölmezse
Der namāz olasın Ḥudādan bār

Öldiriñ ol iki қaraları siz
Şehvet ü hışmı ya^c nī şabr ide gör
Olsanız daḡi ger namāz içre
Fikr idüp Ḥaққı nefse cebr idegör

27. ⁵²

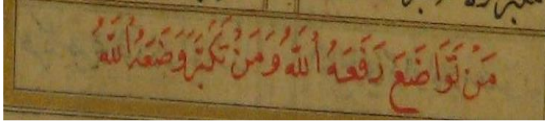
⁵⁰ Allah cesaretli kişiyi sever, velev ki bir yılını öldürse de. Müttakī el-Hindī, Kenzü'l-Ummāl, c.15, s. 876.

⁵¹ Namazda bulunsanız da kötü olan iki şeyi öldürün (ki onlar şehvet ve nefrettir). Ebu Dâvūd, *es-Sünen*, c.2, s. 185.

⁵² Büyüklenene karşı büyüklenmek sadakadır. İsmâil b. Muhammed el-Aclûnî, Keşfü'l-Hafâ, c.1, s. 360.

Mütevāzi^ç kişinüñ aġrāzıdur
 Ola manend-i nūr-ı der ḫadiķā
 Mütekebbirlere tekebbür kııl
 Kim ola Ḥaķ yolında çün şadaķa

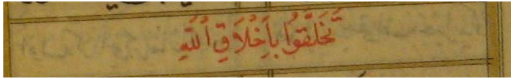
28. ⁵³

Kim ki Allāh için tevāzu^ç ide
 Ḥaķ refi^ç ide ķadrini bisyār
 Ger tekebbür iderse eyle düşe
 Kim اورى turmaġı ola düşvār

Meskenet ehlini sever Allāh
 Cümleden ķadrini kıılır a^ç lā
 Aşlını unutup bu yegānenüñ
 Ķadrini alçaķ eylese mevlā

29. ⁵⁴

Ḥulķını hemçü ḫulķ-ı ḫālik kııl
 Tā ola ^ç ādetüñ pesendide
 İstimā^ç itdigüñ işitmeze ur
 Her ne gördiñse eyle nā-dide

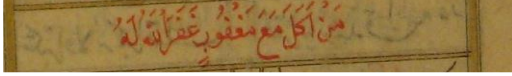
Ḥulķıñı gökçek eyle ey mü^ç min
 Yād kııl yād-ı ḫulķ-ı raḫmānı

⁵³ Allah için tevazu gösterenleri Allah yüceltir kibirlenenleri de terk eder. Ahmed b. Hanbel, el-*Musned*, c.18, s. 250.

⁵⁴ Allah'ın ahlakıyla ahlaklanın. Hadisin kaynaġı bulunamamıştır.

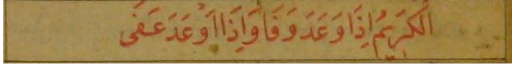
Şu' bedür hüsni hulk imāndan
Toplağıl hulkın ile ihvānı

30. ⁵⁵

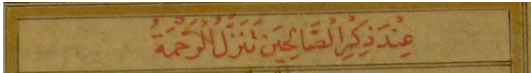
Hākķ için kim ki bir ta' am yise
Bir 'aziz ile kim ola mağfūr
Mağfıret eyleye Ğafūr aña da
Ola cümle günāhlardan dūr

31. ⁵⁶

Kim ki bir kimse ile va' de ide
Kerem oldur ki getüre yerine
Kılsa tehdid ü sonra 'afv itse
Südlar bula her ziyān yerine

32. ⁵⁷

Ey birāder yamān kişi zikri
Haţır-ı hurremi mülük eyler
Şulehā zikri geçse bir yerde
Raħmet-i Hākķ aña nuzul eyler

Şulehā zikri üstine Hākķuñ
Raħmeti nāzil olmaķ ekşerdür

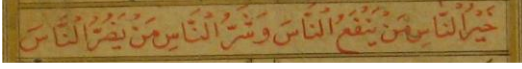
⁵⁵ Allah günahı bağışlanmış biriyi sofraya oturup yemek yiyeni bağışlar. İsmail b. Muhammed el-Aclünî, *Keşfü'l-Hafâ*, c.2, s. 273.

⁵⁶ Kibar kimse söz verdiğinde sözüne vefa gösterir. Sıkıntı hâlinde de affedicidir. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁵⁷ Salih olan kişinin Allah'ı anmasından meydana rahmet dolar. Ebû Nuaym el-İsfahânî, *Hilyetü'l-Evliyâ*, c.7, s. 285.

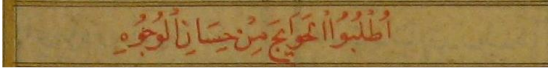
Şulehā zümresin sevenler hep
Raḥmet-i Ḥaḫḫa bil ki mażhardur

33. ⁵⁸

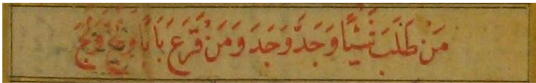
Oldurur ādem oğlınıñ eyüsi
Kim zıkr-i ḫayri ḫalkadur heme ḫāl
Yine hem bed-terīn-i ḫalk oldur
Ki diger şer-i ḫalka bī-ihmāl

34. ⁵⁹

Ey birāder ne isteriseñ iste
Ol kişiden ki şūreti ḫoşdur
Ṭalebi varsa bed-liḫādan-ı merd
Döndiği demde vaḫt-i nā-ḫoşdur

35. ⁶⁰

Kim ki bir nesneye ola ṭālib
Bula cedd ile iste bisyār
Kim ki bir baėlu ḫapuyı dögse
Aça ev ıssı ḫapuyı nāçār

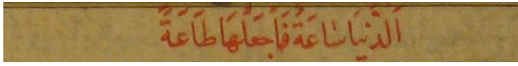
⁵⁸ İnsanların en iyisi insanlara faydası olanıdır. İnsanların en kötüsü insanlara zararı olanıdır. Müttakī el-Hindī, *Kenzü'l-Ummāl*, c.15, s.777.

⁵⁹ İhtiyaç duyduğun şeyleri, temiz yüzlü insanlardan isteyiniz. et-Taberānī, *el-Mu'cemü'l-evsaḫ*, c.4, s.129.

⁶⁰ Bir şeyi isteyip o hususta gayreti ihmal etmeyen kimse sonunda muradına erer, bir kapıyı da inatla çalan kişi de onu açtırıp geçmeyi sağlar. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

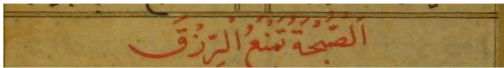
Cehd kııl her murāda kesme ümīd
 Dime egleñmek ile vaḫti keçir
 Deḫ-bāb eyleyüp dönüp gitme
 Lec idüp bekleyen ḫapuyı açar

36. ⁶¹

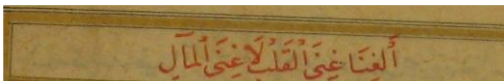
Ey birāder bu ʿālem-i fānī
 Ola ʿuḫbāya göre bi sāʿ at
 Gel bu bir sāʿ ati ḡanimet gör
 İtmegil özge nesne cüz-tāʿ at

37. ⁶²

Şubḫ-ḫīz ol ki feth ola erzāḫ
 Kim viren saña rızḫı şāniʿ dür
 Şubḫ-ı şadıḫ deminde ḫʿab itmek
 Eyle bilgil ki rızḫa māniʿ dür

38. ⁶³

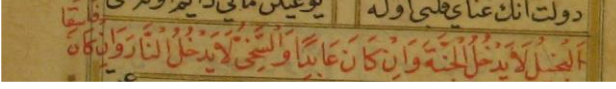

Ġanī oldur ki göñli ola ḡanī
 Yoḫsa māl ile cān ḡinā bulmaz
 Her kimüñ göñli var u yoḫ mālı
 Ol ḡanīdür aña ḡinā olmaz

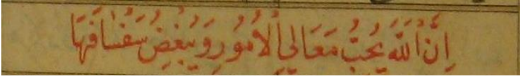
⁶¹ Dünya bir saattir. O zaman diliminde ona (Allah'a) itaat et. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁶² Sabah uykusu rızka engeldir. Hadisin kaynağı bulunamamıştır.

⁶³ Esas zenginlik gönül zenginliğidir. Mal ile elde edilen zenginlik değildir. el-Beyhakī, *Şuʿabü'l-îmān*, c.12, s. 545.

39. ⁶⁴

Girmeye hiç behište merd-i baḥl̄
 Gerçi dāyima cihānda ṭā' at ide
 Girmeye duzaḥa hem ol fasık
 Kim cihān ḥalkına şahāvet ide

40. ⁶⁵

Bedurusti ki Ḥaḫḫ sever bisyār
 Anları kim bülend himmet ola
 Hem anuñ ' aksine tutar düşmen
 Ol ḥasîsi ki bî- mürüvvet ola

Çil ḥadîse çü tercümān oldı
 Tercüme kıldı ḥaste İsmā' il
 Ḥaşrede şürbet-i şefā' atden
 Bir şifā ister ez-şifā-yı celil

SONUÇ

Metnini ortaya koyduğumuz ve hakkında bilgi verdiğimiz bu manzum kırk hadis tercümesi, kimliği hakkında bilgi sahibi olamadığımız İsmail isimli bir şaire aittir. Şair söz konusu bu eserini Farsça bir eserden tercüme ederek vücuda getirmiştir. Eserinde yer verdiği hadislerden üçü (15, 34, 37.) Mevlanâ Mollâ Câmî'nin "*Çihl*

⁶⁴ Cimri olan kişi abid de olsa cennet giremez. Cömert olan kişi münafık olsa da cennete girer. el-Aclûnî, *Keşfü'l-Hafâ*, c.2, s. 322.

⁶⁵ Allah yüce işleri sever, boş ve değersiz işleri ise kınar. et-Taberânî, *el-Mu'cemü'l-evsaṭ*, c.3, s.210.

Hadis” adlı eserinde yer alırken diğer hadislerin nereden aldığı ile alakalı bir bilgi yer almamaktadır. Yapılan araştırmalar neticesinde söz konusu metinlerin kime ait olduğu ise tespit edilememiştir.

Eserin tespit edilebilen tek nüshası Amasya Yazma eser Kütüphanesindeki 05 Gü.8 numaralı mecmuanın 16b-27a varakları arasında yer almaktadır. Eserde bir mukaddime yer almamaktadır. Yapılan araştırmalara rağmen İsmail isimli şairin künyesi tam olarak ortaya konulamamıştır. Eser, Farsça bir kırk hadis tercümesi olarak kaleme alınmıştır. Çalışmada önce hadislerin Arapça metni akabinde Farsça manzum olarak tercümeleri, ardından da bunların, dilin imkânları çerçevesinde manzum şekilde Türkçeye tercümeleri yapılmıştır. Her kıtanın sonunda Visâlî’nin manzum yüz hadisinden de örnekler sunulmuştur. Şairin eseri Câmî, Nevâî, Fuzûlî ve Nâbî’nin kırk hadis tercümelerinde kullanılan “*Fe’ilâtün mefâ’ilün fe’ilün*” aruz kalıbıyla dilimize tercüme ettiği görülmektedir.

Şair, burada ele aldığı hadislerin senetlerini vermemektedir. Söz konusu bu hadislerde Müslümanın günlük hayatında karşılaştığı komşuluk ilişkileri, Müslümanların özellikleri, adab-ı muaşarat, kardeşlik, Allah rızası, kötü huy, cimrilik, yaşlılık, şükretmek, merhamet, dünya, paraya tamah, mü’min, söz vermek, sır, istişare, müsamaha, borç, kanaat gibi konular ele alınmıştır.

KAYNAKÇA

- Avcı, İsmail. “Hazînî'nin Manzum Şerh-i Hadîs-i Erbaîn Tercümesi”. Yüksek Lisans Tezi, Balıkesir Üniversitesi, 2007.
- el-Aclûnî. “*Keşfu'l-Hafâ*”. 2 Cilt. Halep: Mektebetü't-Türâsu'l-İslamî. Tarihsiz.
- el-Münavi, Muhammed Abdurrauf Muhammed. “*Feyzu'l-Kadir*”. 6 Cilt. Beyrut: Daru'l-Marifet, Tarihsiz.
- Gıynaş, Kâmil Ali. “Hilâlî'nin Manzum Hadis Tercümesi”, *Turkish Studies*, (Winter 2012): 1133-1157.
- Ceyhan, Adem ve Behiç Ata. “Mütercimi Bilinmeyen Bir Kırk Hadis Tercümesi: Kırk Dilber”. *Eski Türk Edebiyatı Araştırmaları Dergisi*, 1/1 (Ağustos 2018): 114-153.
- Hacıoğlu, Necla. “Osmanlı Döneminde Neşredilmiş Türkçe Hadis Eserleri Üzerine”. *Hadis Tetkikleri Dergisi Journal Of Hadith Studies* XIV/1, (2016):99-115.
- Kandemir, M. Yaşar. “Kırk Hadîs”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 25: 470. Ankara: TDV Yayınları, 2002.
- Karahan, Abdülkadir. *İslâm-Türk Edebiyatında Kırk Hadis Toplama Tercüme ve Şerhleri*. İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1954.
- Karahan, Abdülkadir. “Câmî'nin Arba'in'i ve Türkçe Tercümelere”. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi* 4, (1959): 345-371.
- Karahan, Abdülkadir, “Kırk Hadis”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi* 25: 470. Ankara: TDV Yayınları, 2002.

- Kılıç, Muzahir. “Hâkânî Mehmed Bey Miftâh-ı Fütûhât Hadîs-i Erba’ın Manzum Tercümesi”. Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi,1993.
- Kocaaslan, Hava. “Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva”. 1. cilt s.1-233. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2009.
- Korkmaz, Seyfullah. *Şâir Nâbî’nin Manzum Kırk Hadîs Tercümesi*. İstanbul: Sefine Yayınları, 2001.
- Mahmud, b. Ali. *Nehcül-Ferâdis*. Haz: Hamza Zülfikar, Semih Tezcan. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 2014.
- Odabaşı, Mihrican. “Tuhfe-i Nâilî Metin ve muhteva 1. cilt s.234-467”. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2009.
- Özdemir, Fatma. “Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhteva 2.cilt s.468-734”. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2009.
- Özdemir, Mehmed. “Muhyî’nin Manzum Hadîs-i Erbaîn Tercümesi”, *Littera Turca, Journal of Turkish Language and Literature*, 2/1(kış 2016): 323-342.
- Öztoprak, Nihat. “Klasik Türk Edebiyatında Manzum Yüz Hadisler”. Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi,1993.
- Sevgi, Ahmet. *Molla Câmî’nin Erba’în’i Manzum Türkçe Tercümeleri*. Konya: Gençlik Kitabevi Yayınları, 2000.
- Söylemez, İdris. *Türk İslam Edebiyatında Manzum Kırk Hadisler*. Doktora Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2017.
- Söylemez, İdris. “Müellifi Bilinmeyen Manzum Bir Kırk Hadis”, *Asos Jurnal, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 6/70, (Mayıs 2018): 186.
- Şener, Osman Zahit. “Tuhfe-i Nâilî Metin ve Muhtevâ II. cilt s. 1000-1263”. Yüksek Lisans Tezi, Cumhuriyet Üniversitesi, 2013.

- Tatlı, Bekir. “İsmail Sâdık Kemal’in Âsâr’ı Kemâl’deki Hadisçiliği”, *Dini Araştırmalar Dergisi* 18/46, (Ocak-Haziran 2015): 45-65.
- Yazar, Sadık. “Anadolu Sahası Klâsik Türk Edebiyatında Tercüme ve Şerh Geleneği”. Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2011.
- Yıldırım, Selahattin. “XIX. Yüzyıl Osmanlı Muhaddisleri ve Eserleri”, *Din Eğitimi Araştırmaları Dergisi*, 13 (2004): 300-301.
- Yıldız, Âlim. “Sirâcî’nin Manzum Kırk Hadis Tercümesi”. *Cumhuriyet Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 15/1 (2011): 127-150

EXTENDED SUMMARY

THE POETIC FORTY HADITHS BY AN ANONYMOUS AUTHOR NAMED ISMAIL

The forty hadith tractates that were founded on the hadith “Whosoever memorises and preserves for my people forty hadiths relating to their religion, Allah will resurrect him on the Day of Judgment in the company of jurists and religious scholars” which was narrated by prophet Muhammad but has been seen weak by today’s hadith scholars are of the most important genres of Islamic literature which. In this sense it is possible to see some studies, as prose or poetical on the hadiths which are the clarification or explanation of Qur’an which is the main text of Islamic Culture. We can say that there have been many important works on the field of hadiths from the times of prophet Muhammad to now. Aiming to spread this body of knowledge which appears as extensive complete works, scholars from the beginning have constituted hadith corpuses including the subjects such as morals, manners, worship and prayers. One of these works is the genre which is named as “Arba’una Hadisan”, “Cihl Hadith” or “Forty hadiths”. This genre is written as prose in Arabic Literature, prose-poetical in Persian Literature; prose, prose-poetical, poetical in Turkish Literature. The first example of this genre was compiled by Abdullah b. Mubarak in hijri II century. It consists of “El Arba’un”, “Kitabu’l Istizan”, “Kitabu’l Menasik”. It is possible to say that apart from Arabic and Persian Literatures, this genre is matched in Turkish Literature greatly. The first work in Turkish Literature was “Nahcu’l Feradis” which was compiled by Mahmood b. Ali in 19th century.

From then up to the present, we see that there have been hundreds of works written as prose or poetical. Forty-hadiths translations, one of the Turkish-Islamic Literature genres, is of great importance for this field. As stated above, since 19th century they were written as prose, prose-poetical, poetical by scholars and literary men. In Turkish-Islamic Literature, apart from scholars, literary men have produced works more than seventy. They produced these works by compiling complete works which they clarified or translated as poetical. One of the poets who produced works in the style of Forty-Hadiths in Turkish-Islamic Literature is Ismail. The one and only known copy of his “Poetical Forty Hadiths” is in Amasya Written Works library, number 05 Gu8. There is no special name for this work and it is not known when it was written. It doesn't have a preface and there is no topic integrity among the hadiths dealt with. The poet gives place to religious, moral and social issues. He added first the original version of the hadiths which are in arabic when compiling his work. Subsequently, he tried to translate this part as much as the poem allows. The poet applied prosody to Turkish successfully. While the language and wording of the work is plain and understandable, it is lacking of images, literary arts and metaphors.

This article includes some information about the poet Ismail, identity of whom is unknown. In this article, Forty-Hadiths translation of poet Ismail is going to be introduced in all aspects and the translated text built in one copy will be discussed

افعال النيات

نیت نیک دادای همه	اصل اعمال نیت نیکوست
هست از جمله آنها و همه	زانکه هر کار که نیت نیت نیت

ترجمه لولانا اسمعیل شکر الله معیه

نیت نیک بخشی و بسوزای همه	اصل اعمال خیر نیت در
اول و اول صحت بها و همه	نیت اولی از سه بر عمل نیت

ترجمه حدیث نبوی الشیخ الفقیه عبدالقادر السیرکی

نیت مقبول مرکز نیت	بدستی که جمله اعمال
کامل کارهاست نیت	زانکه فرموده خواهد گویین

ترجمه حدیث نبوی محمد الفقیه عبدالقادر السیرکی

نیت حضرت قادی چون علی	نیت عالی و خواجه نقلین
اول بنا در کما اولیه تبلی	شول عمل که اندک اولیه نیت

نیت المؤمن خیر من عمله

همچو طاعت بود همه کسر	نیت نیک مرد مؤمن را
نیت مؤمن از عمل بهتر	زانکه نیت خدای فرمود

ترجمه لولانا اسمعیل

رسول مؤمنك يفتي بفتح ياء و وسيت	عملندن مينا اولدو يدي
نيتك يفتي اولسه اي مؤمنه	اولورا حسن عمل كئي مقبول

ترجمه اصل للشيخ المعروف

نيت نيك مرد مؤمن را	جملكي طاعتش بودي كسر
زانك يغيرا بخين كفتت	نيت مؤمن از عمل بهتر

ترجمه اصل لولانا وصالي

نيتك باك وخال الطيبين	عمل خيره بوق ديمه قدر
نيت ايلرسه خيره مؤمن اولدو	عملندن خيره ليد ر نيت

الوضوء على الوضوء نور على نور

كه وضوء وضوء صهي خواهي	كه بدا نى چه كونه مستطوره
باكي باطن است با ظاهره	آن وضوءي كه نور بر نور آ

ترجمه ترجمه لولانا اشعيل

كه وضوء ايليك وضوء وزن	وصفني كله نجه ذر مطور
ظاهره باطن آري اولق	اول وضوء كه اول نور بر نور

ترجمه اصل لولانا وصالي

هر نازك اير شمدن وقتي	شرط اولان ايدستن ايلك
ايدش او زره ايدش ايلق	نورل و ستيته نور ايدش و

يفتح الساجد الصلوة الطهيرة

تركه و تباطره ارتكلاست	تركه آن كيزه باياي اسور
------------------------	-------------------------

و طهارت و نماز حضرت

که کلید نمازهاست ظهور

ترجمه اصل مولانا اسماعیل

ترک دنیا طهارت کل در
یا شاو زینہ اچیلہ باب صلوة

چرا دنیا ایامیله نندن در
که نماز که کلیدی اولدی ظهور

ترجمه اصل شیخ المبرور

ترک دنیا طهارت و ظهور
و طهارت تودر نماز مسرور

ترک او کیتربا بیایه خور
که کلید نمازهاست ظهور

ترجمه اصل مولانا وطایی

حق سو ما سوا به سبیل قوع
دینه فکریدن الی یوما یخچون

طهارت قلبی اولدو کانا نو
اولدی مفتاح هر صلوة ظهور

أهل القرآن أصل الله وخاصته

هر که قرآن تمام یاد گرفت
اهل قرآن کیست خاصه او

تا کوی کز اهل قرآنست
که شناسای ستر قرآنست

ترجمه ترجمه مولانا اسماعیل

هر که قرانی یاد طوتدی تمام
اهل قرآن او کسه در یقین

ایله صامه که اهل قرآنند
که شناسای ستر قرآنند

ترجمه اصل مولانا وطایی

اهل حق اول سوا اهل قرانی
خاص قول حق اهل قرآنند

اهل قرآن چون مسور الله
دیور یوردی سبیل رسول الله

طلب علم را فریضه علی کوشش و مسأله

طلب علم را فریضه نهاد	برندن و مرد کوشش است
تا بدانی که هر کس بی علم است	دو خسارت مثل حیوانات

ترجمه ترجمه مولانا اسماعیل

علم ترغیبی است و بدی را اول ^{سپندان}	بوی و عین ملوثان را سا با من
سلم و مسأله بر فرض دور	علم و زوق کورا ی قره اش

ترجمه اصل الشیخ المرفی فی الشیخ السعدی ^{المطهر العابدی و تالیف}

طلب علم بر تو واجب کرد	کجه باید شدن بعرضه چین
که تاکید تا شوی عالم	بس نهی کفر و پیش گیری بین

ترجمه ترجمه مولانا المنور

طلب علم واجب اولدی سکا	کجه وار سکا و خوب عرضه چین
اندی تاکید کتا اولدی عالم	قوی سن کفری طوت سن زوی

ترجمه حسام الشیخ علم و حد

طلب علم فرض گفت نبی	کجه باید شدن بعرضه چین
ایچنین گفت مهتر عالم	بفکری کفر و پیش گیری دین

ترجمه ترجمه مولانا المسکون ^{کون}

و هر چند راهل علم و علم	چین ایله دیسه بونلری بوله
فرض و علم دین طلبی تعلق	دو روشوب علمه و نهی بیله کوه

انسان نشان عالم و متعلم و الیا قره صی لاخره بیهم

ترجمه اسماعیل
طلب علم فرضی است و بدی را اول
سپندان بوی و عین ملوثان را سا با من
علم و زوق کورا ی قره اش
علم ترغیبی است و بدی را اول
سپندان بوی و عین ملوثان را سا با من
علم و زوق کورا ی قره اش
علم ترغیبی است و بدی را اول
سپندان بوی و عین ملوثان را سا با من
علم و زوق کورا ی قره اش

د و کس نه آدی می بقول رسول
واجبه باقیست همچو خر مکن

عالم کامل است طالب علم
نیستشان خیر علم و برکت علم

ترجمه اصل مولانا اسماعیل

ایکدم را دی می بقول نبی
سابقی مثل خر مکن در لر

عالم کامل ایله طالب علم
عاریجا زخیر علم و برکت علم

ترجمه اصل شیخ المعروف خوارزمی

د و کس نه آدی می بقول نبی
واجبه باقیست خیر مکن

عالم کامل است و طالب علم
نیستشان علم دین و نور علم

ترجمه اصل مولانا ابوالحالی

متعلم بر بیسی عالم در
یو ایکیدن اولنگار خارج

ایکیدرم معینده همین
یوقیرینه صایوبدردان سلطان

العلم علیان علیاً و خیران خیر علم الادیان

علما را د و نیمه کرم رسول
زانکه کرم صحت دین نبود

نیمه طب و نیمه دینست
دین خطل میکند سبب نیست

ترجمه اصل مولانا اسماعیل

علما ی د و حصه قاری
نینه کم اولسه صحیح بدت

یار می طب و یار می دین در
دینه ایرر خطل بو تعیین در

ترجمه اصل مولانا ابوالحالی

شاه کونین صاحب اولاد

ایلندی علمی انکی تقسیم

علم ابدانی علم دین او زنده	حکایت آنکه ایلدی تقدیم
----------------------------	------------------------

مثنویان لایق شمعان مشهوره العلم و مشهوره اللیل

د و کر نیست در جها نیتو	که تکره ندیره رحال
ان یکی کر سنت از بی علم	وان د کر کر سنت از بی مال

ترجمه مثنویان لایق شمعان

ایک حاج وار جها نین پیوسته	کیم اولو طوی غزای حیدر حصا
بریا چند حصول علم ایچون	برآچد و همیشه از بی مال

ترجمه اصل مثنویان و مثنویان

نقل یدیدر بزوات	کبر سوره کعبه بن خصال
طویر علمده دایا اولو لواج	طالی علم اولنله طالی مال

فضل انبیا علی انبیا و کتب اولاد ذی الجلالین ائمه

فضل عالم همیشه بر عابد	ناب حدیث حق حرمیت او
کدجو فضل نیست پیوسته	بر یکی کترین زامت او

ترجمه مثنویان لایق شمعان

عالمک فضل عابد ایله و	اول قدر ارتوغ اولو لواج
نجه کیم ارتوغ ایسه فضل نبی	بر کینه کندی بر امتد ن

ترجمه اصل مثنویان و مثنویان

دیدر شاه رسل حیدر	طالمک عابد اولون فضل
امتد رضوی اولون بنم	فضله بکریدر امتد کمان

أَفْضَلُ أَعْمَالِكُمْ فِي آتَمَةِ وَالْبُخْسِ ذِيَاهُ

دوستی کردنست بهتر	عمل بهترین بگرم جیت
کد نباشد مطیع امر خدا	باز دشمن سویی مرا نکند با

ترجمه ترجمه مولانا اسمعیل

که این سزد و ستاق برای خدا	بیل یقین او لدر افضل اعمال
اتمیه طاعت خدا اصلا	ینه هود دشمن اول من کما

ترجمه اصل لهذا الشهر بوصالی

اتقان استرینک افضل اعمال	سوحقی و حقی سونلری حرم
ایله سیوردی اول سوده	بویرعن طوتسیا نه بغض ایله

سن سنل ورن امیری از بعین حدیثنا کتب الله یومرا اقیته فیه اعمالنا

اذا احادیث سهرت عالم	هر که اول حدیث یاد گرفت
بنویسند از بنی آدم	نام او در جریده علماء

ترجمه ترجمه مولانا اسمعیل

اذا احادیث سید عالم	کیمکه اول قره حدیثنا و کرم
آدی فی شهره از بنی آدم	یازیزه در صحیفه علماء

ترجمه اصل لهذا الشهر بوصالی

مرد وزن امت محمد دن	حفظ ای دن قره حدیثنا من
فرهم قبل نطق یا ک احمد دن	علماد قرنه یازرادین

حَسُنَ إِسْلَامُ وَالْمَرْءُ تَرَكُ مَا لَا يَنْبَغِيهِ

حسن اسلام مخرج آن باشد	که کند ترک کار بیهوده
هر که بود معاونت نکند	ترک آن کرده و گشت آسوده

ترجمه ترجمه

اولد اسلام حسینی آیدند	کامید بیهود ما شری متردند
ای من طو تر تلو سین قویه	ایع انصانن جهانن سگن

ترجمه اصل محمد الشیرین بویستا

گویند آنکه درین اسلام	کلمه ای که قلبه بیهوده
خیر هیچ اغزی شره ایله سگو	ایره من سندن تا که مقصود

المسکون من سئلوا تسلمون من ذریه و طایفه

تا گویند شهادت صورتی	بی معانی دلیل ایمانست
گرفته دست و زبانش پیوسته	ایستی وانکه او مسلمانست

ترجمه ترجمه مولانا اسمعیل

صانع کم هر شهادت صورتی	بی معانی دلیل ایمانست در
سال اوله ایله دیندن	خلق اونان بل کم اول مسلمانست

ترجمه اصل شیخ المشهور

تا گویند شهادت صورتی	از مسلمان دلیل ایمانست
انکه از دست و از زبانش خلق	بشود دست و او مسلمانست

ترجمه اصل مولانا المشهور

مسلمانان همیشه سالم اولی	مسلمانان را ایله دیندن
حیف و احقاقا خاک طلا اوله	قادرین قریب انجمنه

المؤمن من آمن بآية من آياتها

مؤمنی از جای او خستست	نیست مؤمن کسی که در عالم
دایم از نخبهای او دستت	مؤمن آنکس بود که همایش

ترجمه ترجمه

مؤمنه اول کسی بیل ظالم	صانعه مؤمن آنی که جور ابر
زخمتندن انک اوله سالم	مؤمن اول کسی که گرفتاری

ترجمه اصل لوصالی

شروعشورندن اول جار قیام	مؤمن اول کسیه در حقیقتدا
صوریلور اولاند داغی صید	نته که بوندن قوشوقا کشولدا

لذا أحب الله عبداً لم يصرفه نبي

هر کداهی روزیان نکند	هر کداهی بدوستی کیرد
هر چه خواهد خدا جز آن نکند	زانکه چون بندن سود مجبور

ترجمه بشرجه اولانا اسمیل

هیچ کناه اول قولد زبانی عمر	بندد دوست طوطسه خلا
صبره استرهبه غیله انا تمز	خلقه اولسه بر بستر مجبور

ترجمه اصل الحمد الشهور بوصا

نه کناه اسلسه اولور معذره	برایینه محبتاته اله
---------------------------	---------------------

بیر عن طوطی سوره الله	امروز صبح اولسون غرور
لا تؤمن احدكم حتى يكون آتيا اليه من والده ووالديه والناظر	کد باشد مولد و مستقرش
یست مؤمن کسی وقتین زشما	وزمه کتایات و سیم و زشما
ترجمه ترجمه	
سوره اول کسه مؤمن اول کفر	سومیه یک رسولی علاون
یعنی کرم والدیه او غلظت	جمله خلق و متاع دنیا را
ترجمه اصل محمد المشهور	
سوره اول خدا یحیی مؤمن	ای سونک ای جهان نه ذکر
سوزیاده انا کدن او غلظت	سجی ناردن اول زیاده سوز
من ترك الصلوة متعمدا فقد كفر	
هر که ترک نماز کرده بقصد	صد آنت کوشود کافر
تا تو ای بیای دار نماز	تا آنکه بی بطاعتش قاصر
ترجمه ترجمه	
صد قلله وار نماز جهلیده	تا اولیه کفر تا کمان ظالمی
کیک قصد یله قلله ترک تا	مصطفوی قولی در اولور کافر
ترجمه اصل محمد المشهور بیهوش	
مؤمن اولان صلاتی ترک انما	اولور
سهویله سقیل کد اولیه شو	قصد یله ترک ایدرسه کافر
	ترک اییدار صلواتی خالی اولور

صَلَوَاتُ الشَّيْخَانِ كَثَلُوا الشُّكْرَانَ

چون وضو نك شد نمازمكن زنانكه باشد نماز مردم سدير	اي برادر بحيله و دستانت راست همچون تمايق مستان
---	---

ترجمه ترجمه

طوق قارين طاعته صفا و نور او كبر كز نمازي طوقه كشتنك	توق قارين قلب ذمه عاقد اين كيم اوله سرفروش تعلق ايند
---	---

ترجمه اصل ابولانا المشهور

آجكن ايت عبادتاي مؤمن ملوقه قريش لرك صلايه هب	اقد طوق ديدي اولك حق بي شكر انلر تعلق كبر
--	--

اعْدَى عَدُوَّكَ نَفْسَكَ الَّتِي مِثْلُ جَيْبِكَ

دشمن بدتر تو نفس تو است زنانكه بدخواهدت جو امانه	كد بود در میان بهلويت نرجو نامه شد حيل حويت
---	--

ترجمه ترجمه

نفسدن صديج شمنك بو قدر اندن ارتوق صبح اولور دشمن	كد يا بندر همیشه يا نكد كد نهاند در میان جا نكد
---	--

ترجمه اصل محمد المشهور

اوپره زنهان نفس به خواهد ايكچي شنيك اراسلچره يتور	سكنا اندن بويك عدو بو قدر الدا نور سن ضرر حقى جو قدر
--	---

أَمْراً أَنْ تَكَلَّمَ بِقَدْرِ مَعْقُولِهِمْ

انچه داتم خلق تشوای گفت

که بود اندران خطا و خطر

زبان سلسله کامر کی خندا

که سخن گویند ر عقل باش

ترجمه قصه سوز کور

مرکبان خالته کور و سولیه

استک خورد و عاونا و لویه

اندن امر اندر قیاد و قیوم

سولیه سوز بقدر عقل بشر

ترجمه اصل بولانا و سکا

سوز کور و صباخ خانک و بنا

نر سوز دیو ایشا و خیر بشر

حقان امری بود که سولیه

آنگرد و غیر قدر عقل بشر

اذا تقربتم فالامور کانت بیکوا من اهل القبور

هر که در کار خویش جز از تنه

که نماند کدام به نامور

کور و کورها زیارت کن

و استعانت طلب از اهل قبور

ترجمه ترجمه

هر که باشد که قاله سنجید

کا و لیه فهم خیر و شر امور

وار مقابرین زیارت قبیل

استعانت له از اهل قبور

ترجمه اصل بولانا و سکا

دوشه دریا چیرت برایش

چکمه بر کانه عقل غول

وار مقابرین استعانت قبیل

فاستعینوا بوزیر که کور سول

الشداد منة الالهة وترید العسر

صدقه و کند بلاها را

چون برای خدای داده شو

نشود مال کمتر از صدقه	لیک عمرت از وزیاده شود
-----------------------	------------------------

ترجمه قول اولانا اسمعیل

صدقه هر بلای را دایره	صدا اولور خلقی بل که شاد اند
مالک و لهر صدقه و زنا قهر	لیک عمرت اولور زیاد اند

ترجمه اصل محمد الشهبه یمنالی

هر لیاقتی بر آید و صدقه	صرفاً آدمک زیاده قلور
در حق بیخ و عین او زینا	با بغیر اینی کشاده قلور

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الشَّجَاعَ وَالَّذِي يُقَاتِلَ حَتَّى يَمُوتَ

دوست دارد خدای من دلیور	کجه باشد به کشتن نماز کجه
ما نرفت اگر نیاری کشت	کژدم شهوتت بکش باری

ترجمه ترجمه

سور ایند شجاع اولن بشری	کجه قتل آید اولسه بر مارا
حق گوی سوسه جمله مالند	ایلر اول عبده لطیفین یاری

ترجمه اصل الشیخ المعروف

بدستی خدای دارد دوست	ان دلیوری که می کشد ماری
ما نرفت اگر نهایی کشت	کژدم شهوتت بکش باری

ترجمه اصل اولانا المنزور

شبهه سزحق بیع اولانی سوز	اولد و در سه کجه بر مارا
مار خشمی هلاک قلور ایسک	کژدم نفسی قتل آید باری

أَتَاكَو الْأَشْرَفُ مِنِّي وَإِنْ كُنْتُمْ فِي الشُّكِّ

بگشاید این را و اسود بید را
یعنی از خشم و شهوت نکشی
که چه باشد در میان تمایز
در نماز از خدای مانی بیاز

لَوْلَا مَا اسْعَل

اولدک بویا یکی قماری من
ششم و شهوت را اولدکرا اولد
اولسکر که چه در میان نماز
در نماز اولد من خدا و ن بار

لَوْلَا مَا اسْعَل

اولدک اولدکی قماری من
اولسه کن این کرمنا از این
شهوت و خشمه یعنی سبک
نکر ایید چمنی نسه جنز ایید کور

أَلَمْ تَرَ مَعَ التَّكْبِيرِ صِدْقَةٌ

هر که بهر خدا تواضع کرد
وانکه با من نشان تکبیر کرد
نزد خلقان چون نور در صدق
که تکبیر کنی بر و صدق است

لَوْلَا مَا اسْعَل

تواضع کشیدن اعزازت
تکبیر از تکبیر قیل
اولد مانند نور در صدق
کیم اولد حق بولند چون صدق

لَوْلَا مَا اسْعَل

اصل کبر تواضع است به کور
تکبیر اولد نه کبر است
که تواضع تعلق است به در
فقر این تصدق است به در

مَنْ تَوَاضَعَ لِرَفَعَهُ اللَّهُ وَرَمَى تَكْبُرَهُ فَجَعَلْنَا قَلْبَهُ

هر که بر خدا تواضع کرد
و رکنی کند چنان افتد

حق سرور را بلند گرفتارند
سوی بستی که خواست نتواند

مولانا اشعبل

کی که الی همچون تواضع این
کبریا بد رسه ایله دوشه

حق نفع این قدر بی بسیار
کیه او روی طور یعنی اولده شور

مولانا اوصالی

سکت اعلیٰ سوره الله
اصلی او نود و بیویکانه

جمله دن قدر بی قلور اعلا
قدر بی الخیر ایله مولا

خلقتنا بائنلاقی الله

صبر خلق خدا ای کن خلقت
انچه بشنیده و مکتوب کاش

تا شوی در جهان بسندید
واجبه دیدی بکن تو تا دید

اشعبل

خلقتی صبر خلق تا اول قیل
استماع اندکنا اشتقره اور

تا اوله خادتنک بسندید
هره کورد گسه ایله نادید

مولانا اوصالی

خلقتی کو کجا تا ایله ای مؤمن
شعبه در صبر خلق ای نادن

یا ذقیل یا ذخلق دشمنانی
خلو یغسل خلق کله اخوانی

من اکل مع صفور صفور الله

هر که چیری خورد برای خدا

با عزیز می که او بود صفور

درست حق بد و شود نزد یکتا	وز کما هان خویش کرده دور
---------------------------	--------------------------

توجه اصل مولانا اسماعیل

حقیق چون کیمکه بر طعام نیسه	بر عزیز یاره کرا اولد مغفور
مغفرت ایلیه غفور اکتیه ده	اوله جمله کما هان دین دور

ترجمه اصل مولانا موسی

هر که و کله سیو با بجز به کشتی	یا برین انلا رکنله مشلا و لیس
عبده مغفور علی او شصونه حق	نیجه عاصی چشته قوی لیس

الکفریم ایدا و عدد و قافا و ادا اوقده عقی

هر نزدیک که و عدد یکند	کرم استار و در انجا آرد
ور و هیدی کند نجا ی کسبی	عفو فرمایید دنیا ز آرد

ترجمه اصل مولانا اسماعیل

کیمکه بر کسه ایله و عدد ایله	کرم اولد رکیه توره برینه
قله تپدی و سکرم عفراته	سود لر بولدر زیان برینه

ترجمه اصل الشیخ المعروف

مومن و عدد اکثر یکند	از کرمی و فاجبا آورد
ور و عیددی کند زهر کسبی	عفو فرمایید دنیا ز آرد

ترجمه اصل ابو عثمان

و عدد سینه و فایده مومن	خلف و عدد ایلمین منا فقد
نه قدر قور قور سه جرم	عفو ایدر عفو برته لا یقدر

وَقَدْ ذَكَرَ الْمُتَلَقِينَ فِي السُّورَةِ الْمُبَارَكَةِ

خاطر نیکوان ملول کند	ای برادر حدیث نامهربان
رحمت تو بر من زول کند	هر کجا از کرم الحان باشد

ترجمه مولانا اشعبل

خاطر خرمی ملول ایمل	ای برادر میان کشتی ذکری
رحمت حق آنرا زول ایمل	سها ذکری کجسه بر سرده

ترجمه اصل الوضائی

رحمتی با زنا اولیق اکثر دور	صفا ذکری او شده حقیق
رحمت حقه بیل که مظهر دور	صفا از مع سن سونلر دور

خَيْرُ النَّاسِ مَنْ يَنْفَعُ النَّاسَ وَشَرُّ النَّاسِ مَنْ يَضُرُّ النَّاسَ

می رسد هر دم است و خیر الناس	هر که از وی بهره مان نفی
آدمی نیست او بود ناس	و انکار از وی بجز ضرر نیست

ترجمه مولانا اشعبل

کیم ذکری خلقه در هر حال	اولد در دم او فلتان ایوی
که ذکری خلقه بی حال	ینه هم بدترین خلق اولد

ترجمه اصل الشیخ المعروف

اوست اندر ما خیر الناس	هر که زو جمله خلق با نفعند
آدمی نیست او بود ناس	و انکار از وی بجز ضرر نیست

ترجمه اصل ابو عبد الله

نامك عالمه ايله خيال قاس	دين قده شايسته نفع ايرگور
آدمي اولقدن ايله شالقا	كشي نيايه كلميك يكد ر
أطلبوا الخواج من عسان الوجوه	
جز كذا مردم نكو صورت	اي برادر سخواه حاجت خويش
هيچ نكشاييد وكند دورت	زانكه از مردم مرگزه منظر
ترجمه اصل بوساللي	
اولا كشييد ناكه صورت خويش	اي برادر نراستريك استه
دوندگي مدن وقتي ناموشيد	طلبه وارسه بدلقاد نمرج
ترجمه ترجمه اوله سوال	
حاجت عرض ايله ترشده و ترشده	استيا جيله اولسك عالمده
انللا حسانه اكثر اولدي يقين	يوزي كوچيك كورن استه نراستريك
من طلب شيئا وجد وجد ومن فرح بالاهل والارواح	
هر كچه بر يي طلبكده بر يقين	هر كچه بر يي طلبكده بر يقين
بكنشاينده عاقبت ناچار	وانك كو بدوري كوشد بسته
ترجمه ترجمه اوله سوال	
بولجديله استه بيار	كيمك بر نسته ييا اوله طالب
اهه او استي قابوي ناچار	كيمك بر باخلوق قابوي و كيمك
ترجمه اصل بوساللي	
دويمه اكلتلك ايله وقتي كچه	جهد قبل هر مراده كيمه اميد

دقا با ایوب و نوبکتی

بج ایوب بکلین قوی و باجر

الذی شاعراً فاجعلها طاعة

ای برادر بر نسبت حقبا
دار انرا غنیمت و در وی

صست و نیا بقدریک شاعراً
تاددیکر کن بحر طاعت

ترجمه ترجمه

ای برادر بوعالمه را فای
کل بود بر ساعت غنیمت کور

اوله عقبا کوره بر ساعت
اتکل او ز که نسسه بحر طاعت

ترجمه اصل الوصای

انتقام الیوری بود نیان
اولدی نیانک عمری بر ستا

وار عمر و کی طاعتیه کجر
کوزک اج کوز اجوب بود صبح

القصبة تمنع الرزق

ای که بسته کسب روزی
بحر خواب صباغ چشمه بند

صبح خیزی دلیل غیر روزیت
زانکه این خواب مانع روزیت

ترجمه ترجمه

صبح خیز اوله تمنع اوله رزق
صبح صادق دمنده خواب اوله

کیم ویرن سا کوز رزق صانع
ایله بلکل که رزقه مانع دود

ترجمه اصل الوصای

نعمتی قاوله رزق
صحرای قوی رزق مانع دود

فحق ایدر قولتیه وقت صحرا
صبح خیز اوله نومدن ایله خنده

أَلَيْسَ عِنِّي أَعْلَى لَأَعْنَى الْمَالِ

ای برادر غنا غنای دولت	نه که او مال و سروری دارد
هر که دل دارد ارجح از من است	بحققت توانگری دارد

ترجمه ترجمه

غنا اولد که کو کلی اولد غنی	یوخسه مالیه جان غنی بولمز
هر کیمت کو کلی وار و یوقه مالی	اول غنیدر اکا غنا اولمز

ترجمه اصل الشیخ المعروف

ای که داری توانگری در دل	تعبت کمره کار مال شهری
مال داری توانگری نبود	که غنایه دست مرز غنی

ترجمه اصل

مال دنیا به مالک اولد هر چه	کوزی جلوی من سزانی صفا غنی
دولت انان غنایه علی اوله	یوغیکن مالی دایره اولد غنی

الْبَدِيلُ لَا يُدْرِكُ الْمَنَّةَ وَإِنْ كَانَ عَابِدًا وَالشَّيْخُ لَا يُدْرِكُ النَّارَ زَوْدًا كَانَ

زود در بهشت مرد بخیل	کچه باشد همیشه در طاق
روعه و فرخ نریندان خسد	که مضوت بود در وعادت

ترجمه ترجمه

کیومیه هیچ بهشته مرد بخیل	کچه دایره جهان در طاعت
کچه دوزخه هر اولد اسق	کیم جهان نطقته مضوتاید

ترجمه اصل

جنته کرمه بغیثیل آرزو
ناری کو و مزین او لور کشت

کجه عابد لراجره فایق ایسه
نه قدر خاص ایسه فاستایسه

إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ مَعَ أَلِيٍّ لِّلْأُمُورِ وَيُبْغِضُ مَعَ أَقْرَبِيهَا

بدستی خدای وارد دوت
باز بر عکس هست دشمن دار

صبر مان بلند هست را
اون سیس لانی بی مروت را

ترجمه ترجمه

بدستی که حق سو و بنیاد
هوا ناک عکس طو تر دشمن

انگری که بلند هست اولاد
اول سیس که بی مروت اولاد

قطعہ لولانا حای قدس مز

اربعین عا سالتان طریق
هست امید از خدا حای

هست هر وصول اهل قبول
کذا زین اربعین رمی وصول

قطعہ لولانا حمیل

چل حدیثه جو ترجمان اولاد
حشره شربت شفاعت دن

ترجمه قلادی خسته حمیل
بر شفا استرا از شفا ی حمیل

ترجمه اصل لوصالی

به یاد و بر شوکی قبل عالی
بی مروت خمیس اولاد و هم

سخن محبوبا یدینه تاکه اله
بفضل یدیه یدی بل رسول اله

قطعہ لخرن الفقیر و صالی

فرق حدیث و صالی ترکیله دی

معنی اکنه اولوب و اصل

مشي عالي اصل روتدن | غرضي پرو عادي والحاصل
تمت بعون الله تعالى